

720.95607 U.M.

120475

2610 ARPAT, Attila. Modulare Ordnung und symbolische Zahlen in den Abmessungen der Rüstem Paşa Moschee. *Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 24-27 Ekim 1988.* Ed. Azize Aktaş-Yasa. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1996 (Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 83; Kongre ve Sempozyum Bildirileri dizisi, 3), pp.205-216 + plates

Rüstem Paşa Camii ve Beda'isi (Tarihçesi)
 Etiler'den anlatılıyor

15 EKİM 1988

346 ÖZKOÇAK, Selma Akyazıcı. The reasons for building: the cases of Rüstem Paşa and Yeni Valide mosques. *Aptullah Kuran için yazılar. Essays in honour of Aptullah Kuran.* Hazırlayanlar / editors Çiğdem Kafescioğlu - L.Thys-Şenocak. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999, pp.265-276 [16th- & 17th-century İstanbul.]

Rüstem Paşa Camii
 - Yeni Valide

10 EYLÜL 2000

04014 DENNY, W.B. Ceramic revetments of the Mosque of Rüstem Pasha. *5th Int. Cong. Turkish art.*, 1978, pp. 269-290.

Rüstem Paşa Camii

24 AGUSTOS 1997

- ÇİNİ
 - RÜSTEM PAŞA CAMİİ

2228 WILLIS, M.D. Tiles from the mosque of Rüstem Paşa in İstanbul. *Artibus Asiae*, 48 (1987) pp.278-284

ÇİNİ
 Rüstem Paşa Camii

17 TEMMUZ 1993

Rüstem Paşa, Kanunî Sultan Süleyman'ın sadrazamı olarak ömrünün son yıllarına doğru, İstanbul'un Tah-takalesinde kendi adını taşıyan bir camiin yapımını istemiştir. Bu olay 1560 yıllarına rastlar. Rüstem Paşa hayatı boyunca cimriliği ile tanınmış bir kişi olmakla beraber kendi adını taşıyan bu camiin inşasında hiç bir masraftan kaçınmamıştır. Camiinin mimarı, Süleymaniye Camiinin mimarı ünlü Koca Sinan'dır. Koca Sinan bu camiye 1559'da bitirmiştir. Kendi camiinin süslemesinde Rüstem Paşa, Türk Sanat Tarihinin en görkemli ve en değerli çini süsleme örneklerinin elde edilmesi için büyük harcamalarda bulunmuştur.

Üzülerek belirtmek gerekir ki yüzyıllar Rüstem Paşa Camiinin süslemelerini de etkilemiştir. Çinilerin çoğu bugün ilk yerleştirildikleri gibi durmuyorlar, daha önce yapılan onarımlar orijinal kaplamaların çoğunun kaybolmasına yol açmıştır. Buna rağmen, mevcut çinilerin dikkatli bir incelemesi camiin, Türk sanat gelişiminde bir dönüm noktası teşkil eden bir devrede inşaa edildiğini gösterir. Rüstem Paşa camiinin çinilerinde, Osmanlı - Türk seramik süsleme sanatında ilk kez yeni ve değişik bir sitilin başladığını görürüz.

Osmanlı - Türk sanatındaki yeni akımlar, onaltıncı yüzyıl ortalarında Nakkaşhane'de (İstanbul) kendini göstermeye başlar. Bu yeni akımlar İmparatorluğun karmaşık, fakat etkin yapısında olduğu gibi karmaşıktır ve bu yeni gelişimlerin ancak son zamanlarda yapılan incelemeler sonucunda tam anlamıyla kavranmasına yol açtı. Ayrıca XVI. yüzyılın Türk mimarisi, Mimar Koca Sinan'ın olgun tarzında yapılan anıtlarıyla yeni boyutlar kazanmaktadır.

Osmanlıların tarihi el yazması eserleri, İslâm minyatür tarihine olan tüm Türk katkıları arasında en eşsiz ve orijinallerini teşkil eder ve ilk olgun örneklerini 1558'de büyük Süleymanname'de vermiştir. Yüzyılın başlarında Azerbaycan'dan Osmanlı başkentine göç eden ressam, ilk kabiliyetli öğrenci kuşaklarını yetiştirmişlerdir. Aynı yüzyılda Şeyh Hamdullah tarafından daha önce kurulan Türk hattat okulunu, en yüksek gelişim seviyesine Ahmet Karahisari ve Molla Hasan'ın şahıslarında yücelmiştir.

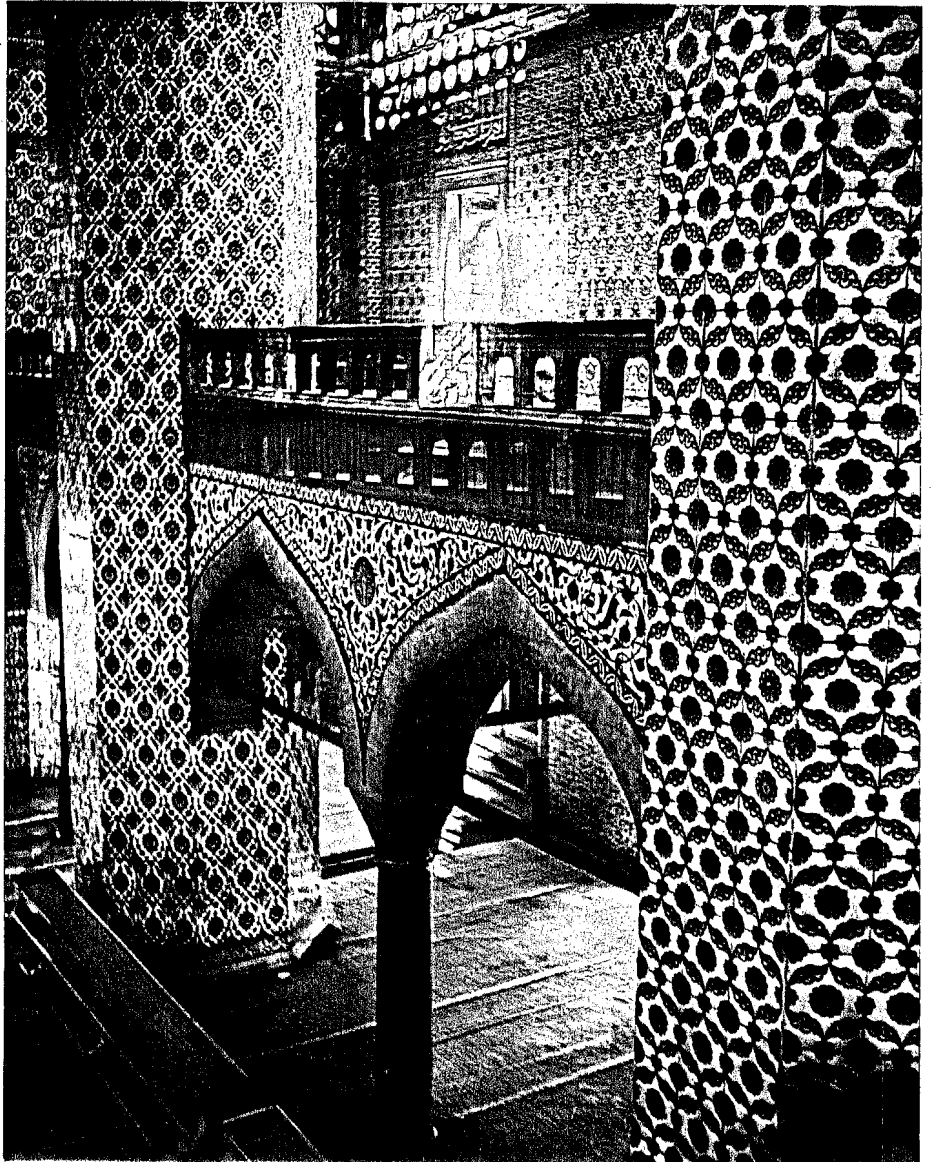
Prof. Dr. Walter B. DENNY

Dergi / Kitap
Kütüphane de Mevcuttur

Istanbul RÜSTEM PAŞA CAMİİ SERAMİKLERİ

30 HAZİRAN 1993

Çinili sütunlardan
One of the tiled columns

RÜSTEMPAŞA CAMİİ

Beyhan ERÇAĞ
Yüksek Mimar

Günümüzde Unkapanı-Eminönü Caddesi üzerinde erişilmesi kolay bir yerde bulunan Rüstempaşa Camii, eskiden İstanbul'un en yoğun ticaret bölgesinin ortasında yer alıyordu. Hanlar ve dükkânlar arasındaki arsada XV. yüzyılda Hacı Halil Ağa'nın mescide dönüştürdüğü bir Bizans kilisesi vardı. Bu mescit yıktırıldı ve enkazıyla Yenibahçe'de bir mescit yapıldı. Böylece arsa fevkâni camiinin yapımına hazırlanmış oldu.

Sadrazam Rüstempaşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan cami 1560 veya 1561 yılı başlarına tarihlendirilir. Cami sokak kotundan altı metre yükseklikte teras üzerine inşa edilmiştir. Altına mahzen ve dükkânlar yapılarak çok değerli bir arsadan daha iyi yararlanılmış hem de caminin çevreden ve Haliç'ten daha iyi görülmesi sağlanmıştır.

Doğu ve batıdaki merdivenler ile camiinin asma taşlığına ulaşılır. U şeklindeki teras camiinin son cemaat yerini üç yönden sarar. Beş kubbeli son cemaat yerinin önünde tek eğimli genişçe bir saçak bulunur.

Cami şadırvanı sokak kotunda yapılmıştır. Minare, camiinin kuzeybatı köşesindedir ve camiden daha sonraya tarihlendirilir.

Üstlerinde müezzin ve kayyum odaları yer alan köşe merdivenleri asma taşlığın üstü açık ön bölümüne, yan merdivenler ise yatık saçaklı dış revakın örttüğü kapalı galerilere bağlanırlar.

Rüstempaşa Camii enlemesine dikdörtgen kitleli bir kuruluşa sahiptir. Dikdörtgenin eni 26.80

m. boyu 19.60 m. büyük kubbenin çapı 15.20 m. yüksekliği 22.80 metredir. Büyük kubbe sekiz ayak sistemi ile taşınır. Sekizgen gövdeli bu ayakların dördü önde ve arkada beden duvarlarına yapışık dördü serbestir. Bunlar kemerlerle bağlanarak büyük kubbenin oturduğu sekizgen bir taban oluşturulmuş, köşegenlerde kemerlerin arkasına sağır yarım kubbeler konulmak suretiyle karenin köşeleri doldurulmuştur.

Yan kanatların üstüne ise üçer aynalı tonoz konularak cami örtü sistemi tamamlanmıştır.

Rüstempaşa Camii'nin fevkâni yapısı ve sekizgen ayak sistemi kadar çini süslemeleri de kayda değer. Çiniler son cemaat yerinde duvarda başlar. İçerde bütün duvarlar, kubbe eteğine kadar sekiz ayak, büyük kemerler arasındaki sekiz pandomentifin yüzeyleri, mihrabı çevreleyen bordürler eşsiz İznik çinileriyle kaplıdır.

Çinilerdeki renk ve desen bolluğu başka hiç bir eserde bulunmayan yapı, adeta bir çini müzesidir. İçinde kırkbir çeşit lale motifi sayılmış olan camiinin çinileri, dünyanın her yerinden incelemeçileri kendine çekmektedir.

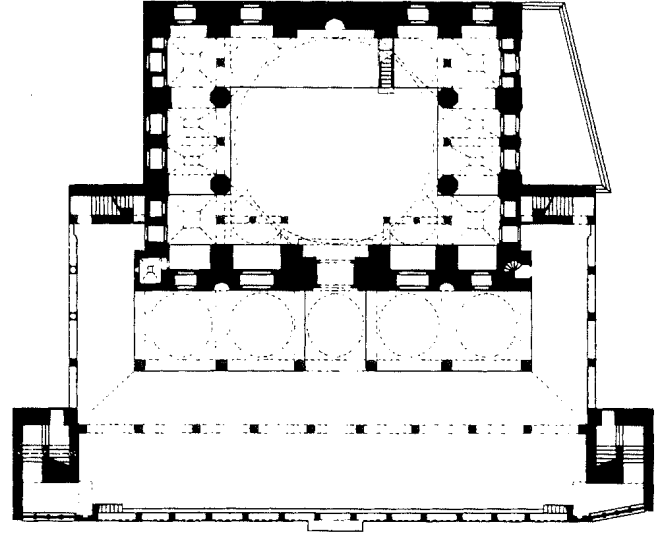
Rüstempaşa Camii'nin yapımına kadar Türk sanatında, bu yapıda bulunan çiniler üzerindeki desen çeşidinin sergilendiği hiçbir süsleme programı yoktur. Gerçekten de Rüstempaşa Camii çinileri, saray atölyelerinden usta bir ressamın gözetimi altında çalışan çeşitli desinatör arasındaki bir yarışmayı canlandırır.

RÜSTEM PAŞA CAMİSİ

İstanbul'da deniz kıyısına yaptığı üç camiden birincisi Mihrimah Sultan'ın Üsküdar'daki külliyesinin camisi; ikincisi kocası Sadrazam Rüstem Paşa'nın Tahtakale'de, Uzunçarşı'nın sonunda yaptırdığı bu cami; üçüncüsü de yine Üsküdar'da Şemsi Paşa'nın küçük külliyesinin camisidir. Her üçü de İstanbul deniz kıyısı silüetinde özel yerleri olan yapılarıdır. Fakat özellikle Rüstem Paşa'nın çarşı kotununun bir kat üzerinde inşa edilmiş camisi, Yenicami ile birlikte, limanın İstanbul yakasının önemli işaret yapılarından biridir. Bu konumunun özelliği dışında Rüstem Paşa Camisi Osmanlı döneminin en süslü camisi olarak ün kazanmıştır. Rüstem Paşa'nın (ö. 1561) yaşamına bağlı tarihi olgular, caminin mimari özelliklerine bağlı olanlar kadar ünlüdür.

Rüstem Paşa'nın, I. Süleyman'ın (Kanuni) en sevdiği kızı Mihrimah Sultan'ın (ö. 1578) kocası, çağının en büyük servet toplayan vezirlerinden biri, II. Selim'e taht yolunun açılışında Hürrem Sultan'ın entrikalarına yardım eden devlet adamı ve iki kez sadrazam olarak Osmanlı tarihinin klasik döneminde önemli bir yeri vardır. Rüstem Paşa imparatorluğun birçok yerinde yaptırdığı bina ve külliyele büyük bir yapı patronu olarak da önemlidir. Süleymaniye'nin inşaatı da bir ölçüde onun sadarete olduğu zaman yapılmıştır.

İstanbul çarşı bölgesinin en eski caddesi olan, adı ve yeri Roma dönemine kadar uzanan Uzunçarşı Caddesi'nin kıyıya indiği yerde yapılan cami, II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) aynı yol üzerinde yapılmış olan büyük Tahtakale Hamamı'nın karşısındadır. Ticaretin bu en yoğun olduğu yerde, ibadet hacmi yol kotundaki dükkânlar ve altyapı üzerinde, yüksek bir platform üzerine yerleştirilmiş ve olduğundan çok daha büyük etki yapan 15.50 m'lik kubbesiyle, cami kıyı silüetine egemen bir konumda inşa edilmiştir. Hadikâ caminin burada önceden var olan Hacı Halil Mescidi'nin yerine yapıldığını yazar. Camiyi yapabilmek için çevresinde başka istismakler yapıldığı da anlaşılmaktadır. Caminin yapılış tarihi belli değildir. Yapının kitabesi yoktur. Konyalı, vakfiyenin 1562 tarihine bakarak caminin 1561'de bitmiş olabileceğini söyler. Başka tarihçiler de bu yargıya katılmışlardır. Büyük bir olasılıkla cami Rüstem Paşa'nın ölümünden sonra karısı Mihrimah Sultan tarafından tamamlanmıştır. İlginç olan Rüstem Paşa'nın Şehzade Külliyesi'ndeki türbesinde ve Mihrimah Sultan'ın Edirnekapi'da aynı tarihlerde yapılan camisinde de kitabe bulunmamasıdır. Rüstem Paşa'nın çağının şairleriyle arasının tümüyle açık olduğu düşünülerek bunun çağın şairleri tarafından olumsuz bir jest sonucu olduğu akla geliyor. Caminin 1660 tarihli büyük yangında önemli ölçüde hasar gördüğü, Fatih Camisi'ni yıkan 1766 depreminde de minaresinin yıkıldığı, kubbesinin çöktüğü biliniyor. Kubbe tanburunun ondüleli korniş, hattâ kible duvarında açık bırakılmış büyük kemerle birleştirilmiş payanda duvarları, kubbeyle herhangi bir konstrüktif bağları olmadığı son yapılan restorasyonda kemerleri, kible tarafındaki birtakım duvar ekleri ve düzensiz pencere oranlarının, içeride giriş kapısı üzerinde erişilemeyen yüksek galerinin, kısaca Sinan'ın yapılarında pek olmayan asimetrik kurgular ve çözümsüz kalmış noktaların III. Mustafa döneminde, bü-

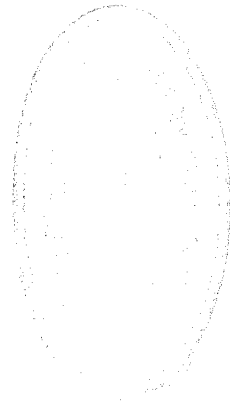

0 1 2 3 4 5 10 15 20 25m

111. Rüstem Paşa Camisi, plan.

15 HAZİRAN 1998

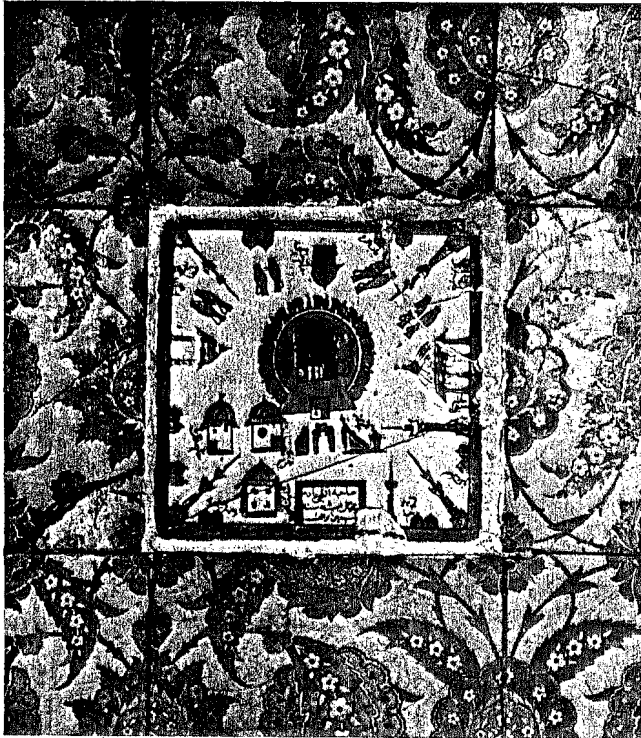
Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

130 HAZİRAN 1993

RÜSTEM PAŞA CAMİİ

Prof. Dr. Oktay ASLANAPA
Fotoğraflar : Sami GÜNER

Mimar Sinan'ın araştırmalarında, mekân kompozisyonunda yeni bir adım atarak yeni bir plan uyguladığı camii, Eminönü Mısırçarşısı yanında, canlı bir ticaret merkezi ve kalabalık, gürültülü bir çarşı ortasında sakin bir ibadet yeri sağlamak için fevkanî olarak yapılmıştır (1). Aslında bir külliye halinde olup, üç katlı hanları, çifte hamamı, kervansaray ve mahkeme binaları ile, bodrum ve birçok dükkânlarla birlikte çok güç bir yerde büyük bir ustalıklarla planlanmıştır. Aynı zamanda çukurdan kurtarıp, Halic'e hâkim bir yere oturtmak için. Sinan bu camii çarşı, bodrum tonozları üzerinde altı metre yükseklikte, doğu ve batıda iki merdivenle çıkılan, avlusuz bir yapı olarak düşünmüştür. Baklava başlıklar üzerine sivri kemerlerle saçakvari geniş bir sundurma, yan cephelerin yarısına kadar uzanarak camii kavrar. Yan kapılar da bu kısımlardan açılmaktadır. Burada beş kubbeli son cemaat yerine geçilir. Üsküdar'da Mihrimah Sultan (İskele) Camii'ne benzer bir durum olup, bir dış revak avlunun yerini almış, yalnız burada şadırvan olmadığından avlu dış duvarı üzerine musluklar sıralanmıştır.

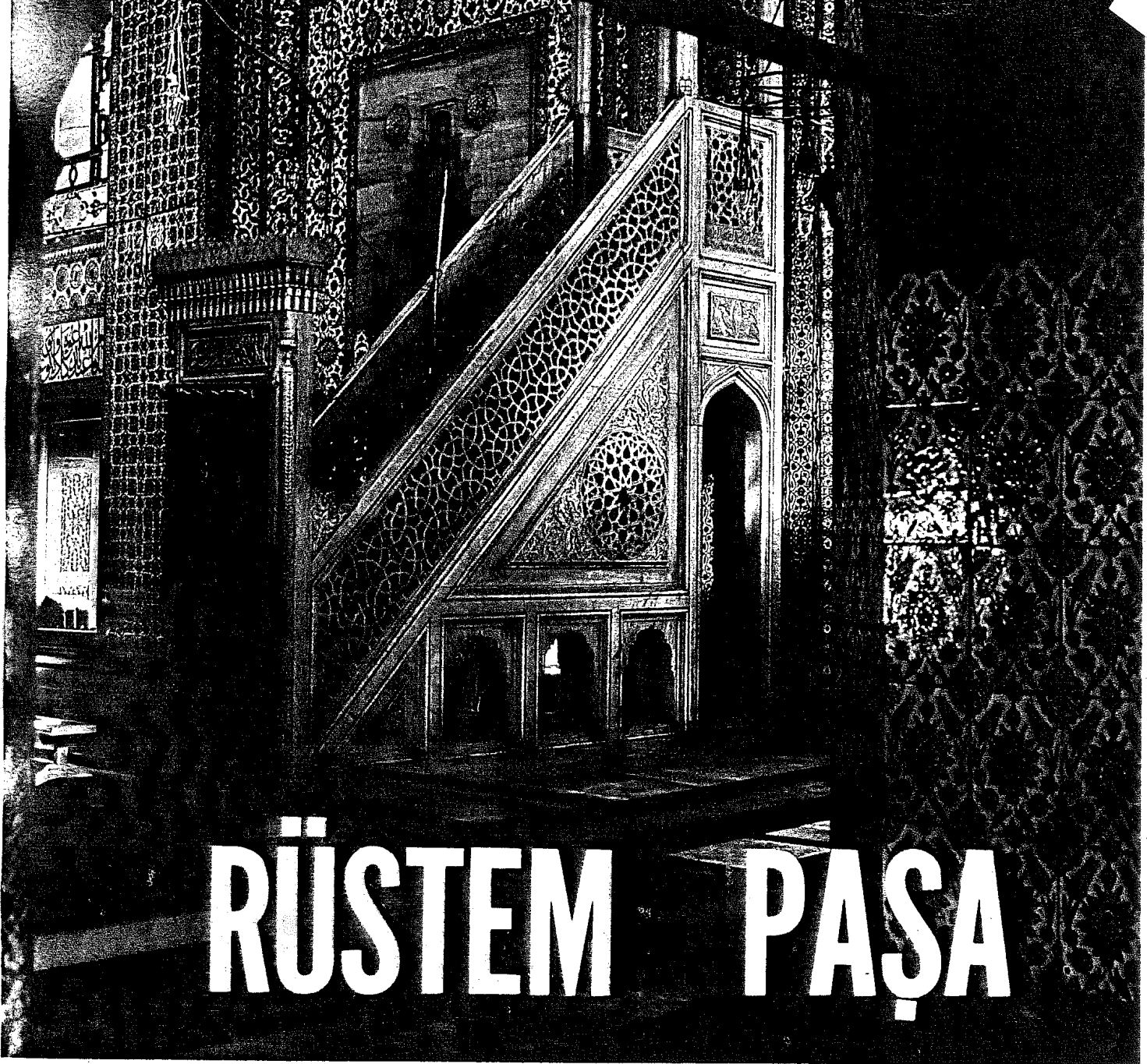

Yatık dikdörtgen planlı camide 15 m. çapındaki kubbe, iki yanda sekizgen biçiminde ikişer büyük paye, giriş ve mihrap duvarında ikişer duvar payesi olarak sekiz dayanak üzerine kemerlerin meydana getirdiği sekizgene oturmaktadır. Köşelerdeki birer eksetra (çeyrek kubbe), orta me-

kâna kubbenin yuvarlağına uygun bir görünüş sağlar. Yanlara doğru mekânı genişleten üçer bölüm ortada tekne tonoz yanlarda aynalı çapraz tonoz olarak kubbeyi desteklemektedir. Yan neflerin küçük tonozları çok alçakta kaldığından kubbe başlı başına yükselecek çevredeki diğer çok

kubbeli yapılara hâkim olmuş, takviye kuleleri de konulmuyup buna karşılık kasnak etrafında sekiz payanda kemeri yer almıştır. Yuvarlak kemerli pencereler yukarıya doğru taşan kıvrımları ile klasik Türk mimarisine yabancı, Bizans havasında ve Barok bir etki yapmaktadır. Kubbenin üzerine oturduğu sekizgen, dıştan çok yüksek bir tamburla belirtilmiştir. Son cemaat yerinin batı köşesinde yükselen tek şerefeli minare çok tamir görmüştür.

Sekiz payeli (dayanaklı) camilerde cephe kompozisyonlarında görülen olgunluk, şemadan gelen bir sonuç olmayıp, Sinan'ın mimarideki gelişmesi ile kendini belli eder. Sinan'ın elinde bu cephe kompozisyonu çok önem kazandığı halde, ilk sekiz payeli örnek olan Rüstem Paşa Camii'nde olgun bir cephe kompozisyonundan söz edilemez. Son cemaat yerinin üst pencereleri içten mahfillerle kapanmış olup, tatmin edici bir çözüm şekli bulunamamıştır. Sinan'ın Süleymaniye Camii gibi bir şaheserden sonra yaptığı eserinde böyle bir aksaklık şaşırtıcıdır. Mihrap duvarının dış cephesi için de aynı şey söylenebilir. Esasen büyük Osmanlı camilerinde mihrap duvarları dış cephenin en prob-

RÜSTEM PAŞA

Dergi / Kitap
Tüphanede Mevcut

VE CAMİİ

Çinileriyle meşhur tarihi Rüstempaşa camii'nin minberi.
- The minber of the historical Rüstem Pasha Mosque,
famous for its tiles.

MİDHAT SERTOĞLU
Fotoğraflar: SAMİ GÜNER

30 HAZİRAN 1993

Kanunî Sultan Süleyman Hanın 45 yıl, 11 ay ve 7 günlük padişahlık süresi boyunca kendisine dokuz sadriâzâm hizmet etmiştir. Bunların birincisi Piri Mehmed Paşa sonuncusu Sokullu Mehmet Paşadır. İçlerinden yalnız biri ise bu mevkide iki kere bulunmuştur. O da Damad Rüstem Paşadır. İlk sadriâzamlığı 28 Kasım 1544 - 6 Ekim 1553, ikincisi ise 29 Eylül 1555 - 10 Temmuz 1561 tarihleri arasındadır. Kendisine Damad ünvanının verilmesinin sebebi ise, Kanunî Sultan Süleyman Hanın Hürrem Sultandan doğma kızı Mihrimah Sultanla evlendirilmiş olmasıdır.

Peçevî tarihine göre Rüstem Paşa «Hırvatîy'ül-asl» yani Hırvat asıllıdır. Ancak ne zaman ve nerede doğduğu, hattâ ne zaman devşirilip İstanbul'a getirildiği belli değildir. Bilinen taraf, devşirildikten sonra saray hizmetine verilmiş olmasıdır. Acemî Ocağına girmeden doğruca saray hizmetine verilmek ise devşirme kanununa tâbi tek müslüman topluluk olan Boşnak'lara mahsus bir imtiyaz olduğundan kendisinin Hırvat asıllı değil, Boşnak olduğu kesinlikle anlaşılmaktadır. Esasen eski kaynaklarda birbirinden tamamiyle ayrı iki millet olan Hırvat'larla Boşnak'ların karıştırıldığına sıkça rastlanmaktadır. Sicill-i Osmanî Arnævud olduğunu kaydediyorsa da böyle bir bilgiye baş-

Mimar Sinan'ın 16.yüzyıl klasik yapısına Vakıflar'dan koruma:

RÜSTEM PAŞA CAMİ RESTORASYONU

Dr. Beyhan ERÇAĞ

İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Uzmanı

Eminönü, Tahtakale'de, Haliç sahiline paralel cadde ile ticaret merkezi arasında yer alan Rüstem Paşa Camisi; kubbeli, tek minareli, sade görünümlü, fakat seçkin bir eserdir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce 1995 yılında restorasyonu tamamlanmıştır.

TANIMI:

Rüstem Paşa Camisi, devrin Sadrazamı Rüstem Paşa'nın Mimar Sinan'a siparişlerinin en küçüğü, ancak en seçkinidir.

Yapı, yoğun ticaret merkezi içerisinde, zeminden yükseltilmiş; altı dükkanlar ve depolarla değerlendirilmiştir. Zeminden yükselen avluya, batı ve doğu uçlarındaki merdivenlerle çıkılır. Son

cemaat yerinin revakları bu avluya açılır. Beş kubbeli revakın batı köşesinden minaresi yüksektir. Minarenin hemen bitişiğinde cami yan giriş kapısı, bu kapının arkasında ve tam karşısında simetriği oluşturan ikinci yan kapı bulunur. Bu kapıların hemen yakınında sağ ve sol mahfelle-re çıkış merdivenleri yerleştirilmiştir.

Küçük boyutlu fakat zengin eserin, künde-kârî tekniğinin muhteşem örneği olan cümle kapısı kanatları, yüzyıllardır ona ibadete ve ziyarete gelenleri karşılamaya devam etmektedir.

Bu camide iç mekanın zenginliği çinilerin yanısıra, strüktürel çeşitlendirmelerle elde edilmiştir. Ana kubbenin sekizgen bir kaidesi vardır ve dör-

Yapının bütününde gerçekleştirilen restorasyonda korumaya, sağlama ve süsleme sanatlarımızın yeniden yaşatılmasına önem verilmiştir.

chantier inachevé et 10 exemples sont demeurés au stade de l'esquisse. Le contraste avec l'oeuvre de SINAN s'avère saisissant puisque plus de 470 bâtiments et dont certains constituent des chantiers d'exception, ont été recensés.

Un tel résultat suppose une organisation remarquable et en avance sur son époque, tant dans la phase de conception que dans celle de réalisation de l'ouvrage. Certes, l'organisation administrative des corporations dans l'Empire ottoman explique partiellement cette efficience. Les SÜLEYMANIYE İNŞAAT DEFTERLERİ ou le récit par SINAN de son engagement sur le délai d'achèvement de la SÜLEYMANIYE, fixé par le Sultan, constituent d'autres sources d'information. Mais bien des inconnues demeurent. L'absence de traité ou d'archives précisant les méthodes de travail de SINAN ou le défaut d'investigation dans les archives ottomanes ont, jusqu'à présent, limité le rayonnement et la renommée mondiale de cet architecte, alors que son génie est égal à celui des plus grands maîtres qui ont influencé la pensée artistique occidentale durant des siècles, et qui ont incité à la réflexion, à l'invention et à la compréhension.

Yay. Haz: Azize AKTAŞ-YASA

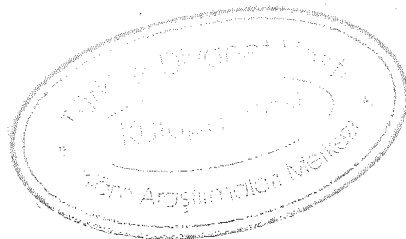
ULUSLARARASI MİMAR SİNAN

SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

(Ankara, 24-27 Ekim 1988)

Ankara-1996, s. 205-216.

DN: 57642

MODULARE ORDNUNG UND SYMBOLISCHE ZAHLEN IN DEN ABMESSUNGEN DER RÜSTEM PAŞA MOSCHEE

ATTILA ARPAT*

1. Einführung

Auf die Präsenz symbolischer Zahlen und Modulen in den Grundrissen der osmanischen Moscheen und Grabdenkmäler wurde schon in einigen Artikeln und Referaten hingewiesen.^{1,2,3,4} Andere wissenschaftliche Arbeiten führten zur Entdeckung von modularen und harmonischen Ordnungen in den Tempeln der Ägypter⁵ und in den Moscheen der Azerbaidjan-Region.⁶ Auch die Seldjuken scheinen modular geplant zu haben.⁷ Dass die Byzantiner in der Hagia-Sophia im Umfang der Kuppel Jesus Christus zahlensymbolisch verewigt haben, konnten wir rechnerisch aufzeigen.⁸

So wird es klar, dass die Meisterwerke der Architektur jener Epochen nicht von Zufällen diktiert gebaut waren, sondern dass sie strikten Regeln folgend entworfen wurden.

In diesem Referat wird die Rüstem Paşa Moschee von Sinan (gebaut 1561), die sich in Istanbul, Eminönü befindet, analysiert, um zu zeigen, dass auch hier modulare Planung geherrscht hat und die Abmessungen mit Hilfe der Zahlen-symbolik errechnet und festgelegt wurden.

* Prof. Dr., General Necmi Öktem Sokak, 7/12, Erenköy/İstanbul.

¹ A. Arpat, "Sinan Camilerinde Kutsal Boyutlar ve Modüler Düzen", *Türk Dünyası Araştırmaları* 28, İstanbul, Şubat 1984, s. 1-28.

² A. Arpat, "Osmanlı Camilerinde Modüler Düzen ve Boyutsal Sembolizm", *Yapı*, No. 54, İstanbul 1984/2, s. 40-43.

³ A. Arpat, "Davud Paşa Camiinde Musa Peygamber", *Yapı*, No. 57, İstanbul 1984/5, s. 43-48.

⁴ A. Arpat, "Numerischer Symbolismus in der sakralen Architektur der Osmanen", *II. International Congress on the History of Turkish and Islamic Science and Technology*, Volumen II, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1986, s. 67-80.

⁵ V. Vladimirov, (Übers. Dilgan + Palavan) *Eski Mısır Mimarisinde Nisbetler*, İTÜ Basımevi, İstanbul 1947.

⁶ M. S. Bulatov, *Geometrieskaia Garmonizatsila Architecture 9-15, Srednei Azii vv Moskau* 1978.

⁷ O. C. Tuncer, "Orantı ve Modül Üzerine: Selçuk Yapılarında Bazı Örnekler", *Vakıflar Dergisi* 12, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1981, s. 449-488.

⁸ A. Arpat, "Divine numbers in the dimensions of Hagia Sophia in Istanbul", *Ayasofya Müzesi Yılığ* 9, Yenilik Basımevi, İstanbul 1984, s. 36-50.

Zeki Sönmez

Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı,
İstanbul-1988, s. 259-267. ON: 9609

İSTANBUL RÜSTEM PAŞA CAMİİ SON CEMAAT MAHALLİ VE AVLUSU PLANLAMASINDA GÖZÖNÜNDE TUTULAN FAKTÖRLER HAKKINDA

Prof. H. Kemali SÖYLEMEZOĞLU
İTÜ. Mimarlık Fakültesi
İSTANBUL

Sinan'ın doğum tarihi hakkında:

Hassa Başmimarı (Mimar Koca Sinan)'ın ölüm tarihi İstanbul Süleymaniye'deki mezarı haziresindeki kitabeden Milâdi (1588) olarak biliniyor. Doğum yeri ve tarihi hakkında bugüne kadar (1489-1490-1491-1492) gibi tarihler ileri sürülürken doğum yeri olarak - Orta Anadolu - Rumeli - arasında değişik yerler üzerinde karar verilemiyor. Ben bu sempozyum için vereceğim bildiride (doğum tarihi üzerinde) bir deneme de yapmak istedim. Şöyle ki:

Şâir Mustafa Sâi'nin Sinan ağzından yazmış olduğu (-Tezkere-tül-Bünyan)a göre Sinan Sultan Birinci Selim'in saltanatı sırasında devşirilmiş. Birinci Selim (1512-1520) yılları arasında saltanat sürerken Sinan'ın da Yeniçeri Ocağı'na kabul edilmeden evvel usulüne göre yetiştirilmesi için en çok on yıllık bir zaman süresi gerektiğine göre (Ölüm tarihi 1588 ile devşirilme tarihi olarak - devşirilme işlemini Taht'a çıkış Cülûs'a bağlayarak- 1512 olarak kabul edersek) Sinan'ın devşirildiği tarihten ölümüne kadar yetmişaltı yıl ailesinden ayrı yaşamış olduğu çıkar. Özellikle Hıristiyan ailelerin çok küçük yaştaki (buluğa ermeden) erkek çocukları devşirilme ile imparatorluk emrinde yetiştirilmeye aldıklarına göre de (1512 tarihinde Sinan sekiz ya da on yaşında olabilir. Böyle bir hesaba girersek Sinan öldüğünde ancak (seksen altı yaşında idi) yani (1588'de 86'yı çıkaracak olursak Sinan doğum yılı olarak da: 1502 yılı çıkar. Sonuç olarak da:

1988 yılı Sinan'ın 400. ölüm yılı olurken

1988'den 1502'yi çıkaracak olursak: 486. doğum yılı olur.

Sultan Birinci Selim (1512-1520) yıllarında saltanat sürerken 1512'de on yaşında olan Sinan 1520'de onsekiz yaşında olacak ve (acemi oğlanlar) ocağından (Yeniçeri Ocağı) na geçmiş olabilecek ve dolayısı ile de Selim devrinde belli savaflara katılabilecektir.

Sultan Birinci Selim - Birinci Süleyman - İkinci Selim - Üçüncü Murat (1512 - 1595) yılları arasın-